

POPOTOVANJE OD LITIJE DO ČATEŽA

VANDRANJE Z LEVSTIKOM IN MARTINOM

IVANKA KOROŠEC

Tisti teden pred sv. Martinom je deževalo, megle so se vlačile po kotlinah, ob koncu tedna pa so pritisnili novembrski mrazovi, da so bila jutra vsa bela od ivja in slane.

Na sv. Martina pa smo šli v Litijo in od tod do Čateža. Potem ko smo dobili že v Litiji prvi kontrolni žig, smo se oskrbeli tudi z razglednicami, povratnimi avtobusnimi vozovnicami in nekaj tiskanimi informacijami o popotovanju. Iz črnikaste Save je vstajala megla in tudi naprej po cesti ni nič kazalo, kakšen dan se nam obeta, ko smo se ob sedmih zjutraj odpravili na pot. V družbi smo veliko govorili o Levstiku in njegovi osebnosti, polni nasprotujočih si lastnosti: velike bistrosti in odločnosti pa tudi trmoglavosti, velike sposobnosti za slovstvena, politična in kulturna dejanja, obenem pa tudi nezmožnosti vztrajati pri nečem dalj časa.

V Šmartnem smo bili tako zgodaj, da so članice aktiva kmečkih žena šele postavljale dobrote na stojnice pred cerkvijo. Za vasjo smo pri Bajerniku s ceste zavili v gozd in se začeli vzpenjati navkreber. Objela nas je naraščajoča plima vonjev iz gozda: po megli, obešeni na črnikaste gole veje, po gobah in preperelem listju, po

praproti in odpadlem kostanju. Globeli so bile temne, vse črne od trohnečega listja, travniki pa potopljeni v gosto meglo.

OKREPČILA ZA DUŠO IN TELO

Od daleč smo že zagledali liberško cerkvico in potem smo kmalu prišli do sušilnice sadja. Postavili so jo sredi prejšnjega stoletja, letos pa so jo spet usposobili za delovanje. Imenitne krljice so prodajali na stojnici ob njej, prav tako pa tudi krofe, potico, štrukeljce in spominke. Pri gasilskem domu na Libergi je bila druga kontrolna točka, kjer smo požigosali dnevnike. Tam se je bilo mogoče okrepčati z enolončnicami iz lončene skledice in z leseno žlico, ki so jih tudi prodajali.

Vedno nove in nove trume pohodnikov so prihajale, zato smo vzeli pot pod noge. Proti Grmadam smo se še nekoliko vzpenjali in tam je prišlo najlepše: skozi meglo je pribodlo sonce. Čim višje smo šli, tem jasnejše je postajalo nebo. Kako čudovit pogled navzdol: pravo morje megle! Šli so naravnost naprej in navzgor po širokem kolovozu v gozd, kjer je vodilo nešteto poti; zdelo se mi je, da prihajajo od nikoder in vodijo nikamor.

Na najvišji točki pohoda so sredi gozda stregli s čajem, žganjem in domačim golažem. Za to je poskrbel gostilničar iz

Sicer so v tej skupini prišli na dan rezultati raziskav, kako preprosto meriti temperaturo jedra podhlajenega, podatki o vplivu vetra in obleke oziroma različnih tkanin. Od Španca smo dobili napotke o novem načinu zdravljenja omrznin, med sodnomedicinskimi mnenji pa smo si posebej zapomnili svarilo o varljivih in nejasnih znakih smrti zaradi podhladitve. Ob tem smo spet slišali nekoliko šokantno pravilo, da znakom smrti lahko verjamemo le tedaj, ko nastopajo ob toplem telesu (Nobody is dead, unless he is warm and dead).

Naša referenta sta orisala obseg medicinske tehnike pri reševanju v gorah v Sloveniji. Zanimivo predavanje sta zaključila z mislijo, da z medicinsko tehniko ne gre pretiravati, ker je draga, treba pa jo je tudi znati uporabljati.

V skupini referatov o medicinski tehniki na kraju nesreče so zdravniki obravnavali predklinične posege s »kamp«¹ kravato za imobilizacijo vratne hrbtenice, kakor tudi pogoje in praktične prijeme imobilizacije hrbtenice nasploh.

Sledila je obravnava posegov pri poškod-

bah prsnega koša, tako drenaže na kraju nesreče kot izkušenj s posegov na gori in v kliniki.

Nemci so predstavili antišok hlače pri poškodbah več udov in drugih delov telesa ter pri prekinitvi krvnega obtoka zaradi poškodb po nesreči.

Na sporedu je bilo še obravnavanje možnosti za posege pri močnih krvavitvah v trebušni votlini. Referent iz ČSSR je pri tem nakazal preprosto možnost v hrbtni in trebušni legi poškodovanca z nahrbtnikom kot najpreprostejšim pripomočkom, če ni druge možnosti.

Končno je bila na vrsti še medicinska tehnika pri reševanju s helikopterjem.

Seznani smo se s helikopterjem Christophorus in A. Bell 412 v funkciji reševalnega plovila in njuno opremo za nego ter prevoz ponesrečenca.

Na ogled je bila še oprema za reševanje iz ledeniških razpok in kompaktna naprava z merilnikom pulza in kislosti krvi, merilnikom krvnega tlaka in temperature ter srčnim spodbujevalnikom.

Pavle Šegula

Gabrovke. Na tem delu so bili še pred leti vidni grobovi, tako imenovane grmade, po katerih je hrib dobil ime. Od Grmade do Gobnika nas je spremljal gozd, obarvan z jesenskimi barvami. Del gozdne poti je bil bolj podoben kanalu, nasutem z listjem, kot pa cesti.

Na Gobniku se odpre čudovit razgled na okoliške domačije, vinograde in zidanice. Med njimi je tudi Bojčeva, kjer je nastajal Levstikov potopis. Žal pa zidanica ni ohranila prvotne podobe. V njej je tedaj 85-letni Bojec gostil Levstika, njegovega prijatelja in Taro ter hvalil svoje vino.

V Moravčah smo se ustavili ob Tonini hiši. Tu je bila nekoč Zidarjeva gostilna, Zidarjeva Tona pa je bila Levstikova velika ljubezen. Bila je premožna, podjetna, starejša in večja od Levstika in v njem je prebudila čustva, ki jih je preli v pesmi — zdaj strastne in mile, zdaj ljubeče in sovražne. Le 20 metrov naprej je bila v sto let stari kašči okrepčevalnica s čajem, prodajali pa so tudi odlične moravške klobase, domač kruh in novo vino. Napisali na stenah so vabili: Popotnik, / za hipec postoj / in si odpočij, / pa rujnega vinca / si v čašo nalij!« / »Kruh iz domače peči / ti zadiši / in svet se ti / lepši zazdi.«

Tod smo dobili tudi tretji kontrolni žig in se dodobra podprli, nato pa smo nadaljevali pot po moravški dolini, obsijani s soncem. Zanimiv pogled nazaj: kolone prihajajočih, ki so se zgrinjale v Moravče.

PET UR IN POL POTI

Za nekatere je bila hoja po ravni cesti iz Moravč dolgočasna, toda s ceste smo prav kmalu spet zavili navkreber v gozd. Drevesa so hodila z nami. Že od daleč smo zagledali zvonik čateške cerkve in zaslišali iz zvočnikov, da bomo vsak čas na cilju.

Na Čatežu smo dobili še zadnje žige v dnevnik in prejeli zaslužen pripomoček. Hodili smo zmerno in s postanki vred porabili od Litije do sem pet ur in pol.

Spet je bilo mogoče na številnih stojnicah kupiti domače dobrote in spominke. Če bi bile le denarice bolj polne! V kulturnem programu pred Tovarno elektromateriala se je predstavila folklorna skupina E. Adamič iz Mokronoga in folklorna skupina KUD Račna iz grosupeljske občine, igral je harmonikar in pohodniki so se lahko zavrteli ob veselih zvokih. Slavnostni govornik je bil predstavnik mladine Gregor Golobič. Njegov govor je bil odločen, jedrnat in kratak. Igrala je tudi godba na pihala iz Trebnjega. Program je povezoval priljubljeni Toni Gašperič iz Metlike. V šoli je bila razstava slikarske kolonije »Arhitekturna dediščina Levstikove poti od Litije do Čateža«.

Tisto, kar smo še imeli v nahrbtnikih, smo poplaknili z domačim vinom. Njegova mlada moč, klopce, mize in sonce, ki je sijalo

na prireditveni prostor, je vplivalo na prijetna občutja, tako da se je program še prehitro iztekel.

Nekdo za omizjem je imel Levstikovo fotografijo, ki je šla iz rok v roke. Na njej so bile njegove odločne poteze in ponosno dvignjena glava; njegova dela in dejanja so spet zaživela v naših spominih. Vsakemu je povedal v obraz, kar je mislil.

Organizacija popotovanja je bila odlična, tudi s prevozi nazaj v Litijo ali naprej v Veliko Loko ni bilo težav. Odbor Projekta Levstikova pot zasluži vse priznanje in pohvalo.

Levstik je nekje zapisal, da je ranjki Tomazev Miha imel navado reči: »Kaj je res, je res, četudi je pol laži vmes.«

A to, kar sem tukaj napisala, je res in drži kot pribito. Drugo leto o svetem Martinu se spet srečamo na tem popotovanju!

TO JE BIL MOJ SREČEN DAN

DOBER DAN, GOSPOD KUGY!

MOJCA IPAVEC

Naredil se je prekrasen zimski dan. Vrhovi, ki obdajajo Trento, so že vsi pobeljeni in se lesketajo v soncu, kot bi bili posuti z drobnimi kristali. Trenta je še skoraj vsa v senci, le počasi prodirajo sončni žarki mimo vršičkih gora. Pusto je in kar zapuščeno. Tudi na vratih gostišča Orel je tabla z napisom »zaprto«. Le na drugi strani, pri Trentarskem muzeju, je bolj živo. Nekaj gradijo, videti je kot hotel. Morda pa bo vendarle tudi v Trenti kaj novega!

»Počasi vozi!« mi reče sopotnik, »da si bom lahko vse ogledal, kajti še nikoli nisem imel take priložnosti. Vedno sem bil jaz za volanom.«

Protí Zadnji Trenti se peljeva. Začuden je, da nisem bila še nikoli tu in da še nisem videla Kugyjeve spomenika. Še sama ne vem, kako to, da ga nisem. Veliko planinskih poti sem že prehodila, a sem me res še ni zanesla pot.

Vozim zelo počasi. Pri alpinetumu ustavim, toda v tem letnem času ni nič videti. Nad drugo serpentinno proti Vršiču parkiram avto — in pred nama se razgrne čudovita slika: zasneženi Jalovec s svojimi sosedi naju pozdravlja. Stopiva še do spomenika, ki je ves obsijan s soncem. Najina pogleda se pridružita Kugjevemu, ki zre gor proti svojim goram.

Kaže mi v steno Jalovca in mi pripoveduje, kje so hodili takrat, ko so mene zaradi bolezni morali pustiti v dolini. Zdi se, kot da pozna vsak previs, vsako skalo po-